

Na to autor obrací se k právu nápadnickému v Rakousku, zejména k nové úpravě tohoto práva rámcovým zákonem říšským ze dne 1. dubna 1889 č. ř. z. 52. Tato kapitola jest nejaktuálnější a svědčí o záslužné pozornosti, již autor povždy domácím poměrům věnuje. Zákon ze dne 27. června 1868 ř. z. č. 79. dal podnět ke zrušení zbývajících ještě starých dědických norem a zemská zákonodárství (vyjímajíc Tyrolsko) pospíchala, aby podnětu tomu ihned téhož aneb následujícího roku vyhověla. Zákonodárství z r. 1868 a 1869 bylo neblahým přerušením vývojové souvislosti v zemědělském právu dědickém a spolu jednou z příčin, proč nyní tak pozvolna ujímá se i mezi rolnictvem porozumění pro cíle říš. zákona ze dne 1. dubna 1889. Netušený rozvoj národohospodářský, jenž oživoval styk venkova s městským obyvatelstvem, nad pomyšlení rychle vyhubil hluboce zakořeněný, řadou věků posvěcený zvláštní právní cit venkovanů, který kdysi tak úzce poutal rodiče i děti k osudům hroudy zděděné, Vědeckému badateli i zákonodárci dnes již nutno čítati se změněným právním vědomím selského lidu. F. sděluje obsah vzpomenutého říšs. zákona z r. 1889, který má nabýti platnosti v jednotlivých zemích zároveň s těmi zákonnými opatřeními, jež o předmětu zákona vydána budou zemským zákonodárstvím pro příslušné země neb jich jednotlivé části. K pozitivním výsledkům se však posud nikde nedospělo. V Čechách označil český odbor rady zemědělské rámcový zákon říšský za pochybený, který prve, než by byl zemským zákonem doplněn a v život uveden, v některých směrech poopraven býti musí. Ve svých závěrečných úvahách o právu nápadnickém dokazuje autor, že příčiny posavadního neúspěchu práva nápadnického v jednotlivých zemích rakouských vězí v nevhodném formálním postupu zákonodárném, v nevyjasněnosti názorů o významu práva nápadnického pro stav selský a ve sloučení instituce práva nápadnického s obmezením dělitelnosti pozemkového majetku. Autor hledí statisticky dokázati, že zadluženosti vznikající při dědických převodech nelze přičítati rozhodující vlivy na zadluženost vůbec, a příkládá právu nápadnickému v celku význam řady druhé. Při zákonné úpravě práva nápadnického měla by (dle F.) býti určována cena statku dle hodnoty výnosové odhadem a se slušným ohledem na nápadníka, podíly spoludědické měly by býti vypláceny v umožitelných rentách a nápadníkovi mělo by býti bráněno mařiti účely této instituce.

Tímto stručným přehledem ovšem ani povrchně jsme nevyčerpali obsahovou bohatost výborného díla Fiedlerova, spočívajícího na bezpečných základech vědeckých a přes to snadně přístupného. Pečlivé přihlédání k našim českým poměrům, ladný sloh, účelná soustavnost zaručuje dílu F-ovu vedle vnitřního i značný úspěch zevní.

Dr. Sch.

Dr. Cyril *Horáček*, *Výminek. Úvaha agrárně politická* (v Pelcově »Bibliotéce sociálních a politických nauk«, v Praze 1900, str. 81).

Celkem jest literatura o výměnku bohatší na výklady jeho po stránce právní nežli po stránce sociálně-hospodářské. Právě však s hlediště posléz řečeného bylo nám spisu o něm potřeba, poněvadž se uchopilo toho předmětu novější naše hnutí agrární, hlásajíc odstraňovací návrhy velmi radikální. Vědecky klidný rozbor má v takovém případě důležitou úlohu dát oporu zdravějšímu pojetí věci. I tak také spis Horáčkův těžiště své má v kritice

výminku i nových opravných snah, jakož i ve formulování zásad správné reformy. Nejdůležitější podmínka pro spolehlivý rozbor, dobrá statistika, zde pohříchu docela schází. První velmi chudoučký oficiální pokus výminkové statistiky byl teprve uveřejněn nedávno na léta 1895 a 1896 (Bäuerliche Gutsübergaben in den Jahr. 1895 u. 1896, Stat. Monatschr. 1898, str. 440 a násl.). Výsledky české enkety agrární, při níž se také výměnkové poměry vyšetřovaly, ještě nebyly uveřejněny. Na Moravě se teď teprve koná jakýsi druh enkety o výměncích, snad zrovna účinkem spisu Horáčkova, kterýž pro statistické vyšetření obsahuje dobré, všechny podstatné stránky svého předmětu náležitě vyčerpávající schema. Chtěje totiž za nedostatku úředních pramenů statistických přece více číselného světla si zjednati, sám ze čtyř obcí z krajin zemědělskou povahou rozdílných si zaopatřil individuální statistické vyšetření poměrů výměnkových. Musil arci, pohříchu, shledati, že k vývodům platnosti všeobecnější materiál ten nestačí. Jakožto vzor pro statistické vyšetření výměnkových poměrů není jeho práce přece jen pokusem marným. Pro přirovnávání břemene výměnkového s hodnotou pozemkovou a s ostatním stavem knihovních závad by se zvláště pro případy hromadnějšího zjišťování doporučelo vyjadřovati kapitálovou hodnotu výměnkovou spíše způsobem pojišťovatelsko-mathematickým na podkladě přítomného stáří pojištěnců, nežli prostou kapitalisací, jež při své jednotejnosti vzhledem k různému stáří výměnkářů správného obrazu nepodává.

Vyloživ nejprve povahu výměnku, při čemž co do právní povahy výměnkové smlouvy samotné podal zároveň výběr definic ze spisovatelů soukromého práva německého a občanského rakouského, rozbírá autor předmět výměnku a přechází k vylíčení jeho původu, správně k tomu ukazuje, jak z poměrů a potřeb zemědělských přirozeně vyrostl. Následují na to osudy výměnku vlivem vrchnostenských interessův a pak za hospodářsko-politického působení policejního státu absolutistického. České knihy, mají-li míti širší čtenářstvo, musí se psáti stručně; jest viděti, jak musil se spisovatel tomu zřeteli podrobiti, ukazujet hojnost odkazů v bohatých dokladech z literatury a zákonodárství v poznámkách vzadu knížce připojených, že by byl jinak mohl zvláště náš domácí vývoj od časů Marie Terezie zevrubněji vypsati. Vynasnažil se ovšem všechny důležité momenty toho vývoje vystihnouti a stručně vyznačiti. Velmi pěkně pak ukazuje, jak v nové době za platnosti smluvní svobody výměnek sloužil spolu za prostředek skrytého zápasu proti tendencím rovnodílného práva dědického a tím k zachování statků selských. Sestaviv potom v přehledných tabulkách přiměřeným výkladem doprovozených výše již spomenutou látku statistickou, obrací se autor ke kritice výměnků s hlediště trojího: hospodářského, sociálního a ethického. V každé té příčině staví proti sobě i dobré i stinné účinky, a získal tak potřebné podklady pro posouzení návrhů v příčině reformy pronášených. Liší tyto na radikální, které směřují k odstranění, a na vlastní opravné, které mají za cíl zachovati instituci z poměrů zemědělských vyrostší a dosud potřebám jeho hovící hlavně v tom směru, že přispívá k zachování statku v rodině bez nebezpečí předlužení, jsa spolu prostředkem k zaopatření starobnímu vlastníků k práci rolnické už fysicky neschopných. Právem zamítá projekty, kterými se pomýšlí na právní zákaz výměnků a nahrazení jich pojišťováním starobním.

Musiloť by toto býti pak všeobecným a obligatorním, což by nejen mělo za následek věcné potíže hospodářské, nýbrž i nepřekonatelné technické nesnáze. Bude vždy dobře rolníka pobádati, aby záhy pomýšlel na své pojištění starobní, ale jako všeobecná povinnost selská bylo by pojištění starobní jen skokem z deště pod okap. Odkazuje se na opravu selského práva dědického vhodnou, moderním potřebám přispůsobenou restitucí práva čekaneckého. Tím nebylo by pro starobní opatření hospodářů ještě nic zabezpečeno. A nahraditi výměnek pachtovním poměrem (mezi otcem a nástupcem ustanoveným) je již nyní možno a přece se nečiní, protože právě skutečnou potřebu, o níž při výměncích běží, by neukojilo. Přimlouvá se tedy za reformu výměnku, jež by jako instituci agrární slušelo zachovati. Správný způsob té reformy spatřuje v jistých obmezeních volnosti smlouvy výměnkové, tak že by vázána byla na schválení v každém případě a to co do přípustnosti i co do způsobu a rozměru břemen výměnkových, aby byla v poměru snesitelném k nosnosti statku a nastupujícího hospodáře. Jenže by autoritativný výrok ten, druhdy vrchnostem přísluševší s právem odvolání k úřadu krajskému, měl připadnouti orgánům selfgovernmentu agrárního, k jejichž zřízení měla by dáti podklad zamýšlená společenstevní organizace rolnická. Logické vybudování, methodická pečlivost a vědecká objektivnost úsudku jsou přednosti, pro které se spis Horáčkův doporučí bedlivé pozornosti všech, kdož se tím důležitým problémem zabývají.

Bráf.

Dr. František *Fiedler*, *Poučení o zemědělských skladištích obilních*. (V Praze 1900, str. 80. — Připojeny plány obilních skladišť.)

Český odbor zemědělské rady a také jeho poradní sbor družstevní ukazuje ve své činnosti dnes všude stopy působnosti Fiedlerovy. Přítomná knížka má sice především za účel praktický návod pro družstva skladiště zřizující, pro něž na konci přidány jsou vzorné stanovy a k přidáním plánům skladištním potřebné výklady. Leč i pro čtenářstvo širší, nikoliv bezprostředně praktické poučení hledající, bude knížka Fiedlerova opravdu trefným zdrojem orientace, zvláště pak svou částí prvou, pojednávající o různých družích obilních skladišť. Zde nejen jasně pověděn rozdíl starších od moderních, nýbrž i mezi těmito rozlišeny tři typické směry označené názvy skladišť vývozních, úvěrních a zemědělských, s kritickým rozbohem a doklady o zřízeních v těch příčinách v různých státech zavedených. Úvodní odstavec druhé části, probíraje střízlivě světlé i stinné stránky, zasluhuje si přečtení všech, kteří pro horlivé obhajování té ony skladištní myšlenky nepřišli ještě k tomu, aby se o skladištích také poněkud poučili. Vhod přicházejí všeobecnému poučení též odstavce o právní formě družstev skladištních a základních technických rozdílech skladišť (sýpková — silová; malá — velká). Zkrátka orientace znalecky soudně podaná o všech bodech v otázce té jakkoli důležitých

Bráf.

Dr. Josef *Gruber*, *Hospodářství a národnost v poměrech českoněmeckých*. Pozměněný otisk z »Obzoru národohospodářského«. V Praze 1900. (Publikací České společnosti národohospodářské v Praze číslo II.) — *Týž*, *O světovém hospodářství*. Dle přednášky v Ústředním spolku českých žen v Praze. (Publikací České společnosti národohospodářské v Praze čís. III.)